

Yaşam Boyu Öğrenme ve Türkiye’de Halk Kütüphaneleri*

Lifelong Learning and Public Libraries in Turkey

Aynur Ersoy** ve Bülent Yılmaz***

Öz

Bu çalışmada Türkiye’deki il halk kütüphanelerinde görev yapan yönetici ve kütüphanecilerin yaşam boyu öğrenme konusundaki düşünceleri ve farkındalık düzeyleri incelenmiş, bu konuda halk kütüphanelerinin olanakları belirlenmeye çalışılmış ve halk kütüphanelerinden sorumlu üst birimlerin ele alınan konudaki tutumları irdelenmiştir. Araştırmanın amacı; Türkiye’deki halk kütüphanelerinin yaşam boyu öğrenme konusundaki durumlarını ortaya koymak, birtakım yetersizlikler söz konusu ise bunun kütüphane/kütüphanecilerden ve üst yönetim birimlerinden kaynaklanan nedenlerini belirlemektir. Bu çerçevede araştırmanın hipotezi; “Türkiye’deki halk kütüphaneleri; yönetici ve kütüphanecilerinin yaşam boyu öğrenme konusunun farkında olmamaları, gerekli olanaklara sahip olmamaları ve bağlı buldukları birimlerin olumsuz tutumları nedeni ile yaşam boyu öğrenme konusunda etkili olamamaktadırlar” biçiminde oluşturulmuştur. Araştırmanın evrenini, Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı olarak faaliyet gösteren il halk kütüphanelerinde görev yapan 168 yönetici (müdür, müdür yardımcısı) ve 354 Bilgi ve Belge Yönetimi mezunu kütüphaneci oluşturmaktadır. Örneklemeye alınan denek sayısı ise 162’dir.

Araştırmaya katılan 162 yönetici ve kütüphaneciden elde edilen bulgulara göre, yönetici (%40,7) ve kütüphanecilerin (%50,6) önemli sayılabilecek bir bölümü yaşam boyu öğrenme konusunda bilgi sahibi olduğunu düşünmektedir. Fakat eğitim sürecinde yeterince bilgilendirildiğini düşünenlerin oranı oldukça düşüktür. Hatta bir kısım

* Bu makale Aynur Ersoy’un yüksek lisans tezine (Ersoy, 2009) dayanmaktadır.

** Abant İzzet Baysal Üniversitesi Kütüphanesi uzman kütüphaneci. e-posta: ersoy_a@ibu.edu.tr

*** Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğretim üyesi.
e-posta: byilmaz@hacettepe.edu.tr

yönetici ve kütüphaneci yaşam boyu öğrenme konusunu, kendileri için geliştirmeleri gereken en eksik yönü olduğunun da farkındadır. Araştırmaya katılan yönetici ve kütüphanecilerin büyük bir kısmı yaşam boyu öğrenme konusunda bilgi sahibi olduğunu düşünmektedir. Elde edilen bir diğer sonuca göre ise, halk kütüphanesi yönetici ve kütüphanecileri, halk kütüphanelerini yaşam boyu öğrenme sürecinin önemli bir parçası olduğunu savunurken, bu süreçte kendilerine düşen görevlerin farkında değillerdir. Araştırma kapsamındaki il halk kütüphaneleri tarafından yaşam boyu öğrenme kapsamında yeterli sayıda etkinlik düzenlendiğini söylemek de olanaklı değildir.

Anahtar Sözcükler: *yaşam boyu öğrenme; halk kütüphaneleri*

Abstract

In this study, opinions and awareness levels of directors and librarians working in the province public libraries in Turkey on lifelong learning were analyzed, the opportunities of public libraries were tried to be determined and the attitudes of senior units responsible for public libraries towards this topic were handled. The aim of the study is to identify the attitudes of public libraries towards lifelong learning and to find out the reasons of deficiencies arising from librarians and authorities if there is any. Within this framework the assumption of the study is ‘Public libraries in Turkey are not effective because public library directors and librarians are not aware of lifelong learning; do not have necessary opportunities and the authorities which they are bound to have negative attitudes towards them’. The scope of the study consists of 168 library directors (director, assistant director) working in the province public libraries bound to The Ministry of Culture and Tourism and 354 librarians who graduated from Information and Documentation Management. The number of the respondent in the research sample is 162.

According to the findings from 162 directors, assistant directors and librarian directors (40.7%) and librarians (50.6%) took part in the study think that they have enough knowledge about lifelong learning. However, the rate of the people thinking that they are informed enough in their schooling process is considerably low. Moreover, some of directors and librarians are aware of the fact that lifelong learning is the most

significant matter they should improve themselves on. According to another result obtained from the study is although directors and librarians of public libraries argue that public libraries is an important part of the lifelong learning process, they are not aware of the duties they should take on in this process. It is impossible to say that county public libraries involved in the study organize sufficient number of activities within the scope of lifelong learning.

Keywords: *lifelong learning; public libraries*

Giriş

Bugün içinde bulunduğunuz çağ “bilgi çağı”, bu çağın gerektirdiği toplum ise “bilgi toplumu” olarak adlandırılmaktadır. Bilgi çağının en önemli metası *bilgi* ve ona bağlı hedeflerinden birisi toplumun *bilgiye erişimi* ise kütüphaneler, özellikle de toplumun en büyük kesimine hizmet vermekle sorumlu olan halk kütüphaneleri ele alınması ve değerlendirilmesi gereken kurumlardır. Halk kütüphaneleri ve kütüphanecileri halka rehberlik etmek, bilgi vermek ve onları eğitmekle sorumludurlar (Jannert, 2003).

Bilim ve teknolojilerindeki hızlı gelişmeler yeni bilginin hızla üretilmesine neden olmaktadır. Bu nedenle bilgi güncelliğini yitirmekte hatta çok çabuk eskimektedir. Örgün eğitim kurumlarında öğretilenlerin örgün eğitimin sona ermesi ile çoğu zaman da sona ermeden eskimesi söz konusudur. Bu durumda kişinin kendisini sürekli eğitmesi, değiştirmesi ve yenilemesi gerekmektedir. Günümüz bireylerinin, değişimleri anında algılayabilmeleri, hak ve sorumluluklarını bilmeleri, bilgiden yararlanabilmeleri örgün ve yaygın eğitim kurumları ve onların ortak çalışmaları ile topluma sunacakları yaşam boyu öğrenme kapsamında düzenlenecek etkinliklerle olanaklı olacaktır (Yılmaz, 2000, s. 34). Yaygın eğitim kurumları olarak halk kütüphaneleri de bu sürece katkıda bulunması gereken önemli kurumlar arasında yer almaktadır. Yalvaç’ın (2003) da belirttiği gibi, halk kütüphaneleri, nitelikli personel ve gerekli bilgi toplumu teknolojileri ile eğitim ve öğrenme merkezlerine dönüştürülmeli, bilgi ve kültür merkezleri olarak toplumsal ve ekonomik yaşamda etkili olmalıdır.

Yaşam Boyu Öğrenme: Tanım, Önem ve Amaçlar

Yaşam boyu öğrenme kavramı ilk olarak 1920’lerde John Dewey, Eduard Lindeman ve Basil Yeaxle tarafından günlük yaşamın sürekli bir boyutu olduğu anlayışından yola

çıkılarak kullanılmıştır (Ayhan, 2005, s. 2). Yaşam boyu öğrenme konusunda yapılan tanımların bazılarında zaman unsuru öne çıkarken, bazılarında öğrenme kavramı üzerinde durulmuştur. Öğrenme süreci, okul öncesinde başlayıp, emeklilik sonrasını kapsayan, kısaca yaşam boyu devam eden bir serüvendir. OECD (Organization for Economic Cooperation and Development) de aynı düşünceyi benimseyerek yaşam boyu öğrenmeyi sonu olmayan, insanın gelişiminde önemli rol alan etkinlik olarak ifade etmiştir.

Yaşam boyu öğrenmenin politikanın gündemine oturduğu 20. yüzyılda eğitim, bireysel bir hak; öğrenme ise daha zengin bir yaşam ve bireysel gelişim aracı olarak önem kazanmıştır. UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), eğitimi, toplumların merkezi olarak görmüş, yaşam boyu öğrenme ve eğitimin kurumsallaşması ve her bireye bir hak olarak sunulması gerektiği fikrini ortaya koymuştur (*The role*, 2000; Singh, 2002, s. 15-16). Latham’a (2000) göre, geleceğin bilgi toplumunda başarılı ülkeler yaşam boyu öğrenme etkinlikleri ile meşgul olan ülkeler olacaktır. Öğrenen toplumun anahtarı, öğrenmenin günlük yaşamda en iyi şekilde kullanılmasıdır.

Yaşam boyu öğrenmeyi birey ve toplumlar için yeni yetiler, nitelikler elde etme ve güç kazanma süreci olarak gören Gürdal (2000, s.177) bilgi okuryazarlığını da bunun yansımalarından ve araçlarından birisi olarak kabul etmektedir.

Yaşam boyu öğrenme; resmi bir özellik taşıyan ya da taşımasının iş ile ilgili, bireysel ya da toplumsal açıdan bilgi ve beceri geliştirme amaçlı yaşam boyunca gerçekleştirilen öğrenme etkinliklerinin tümü olarak bilinmektedir. Öğrenme, okul öncesinden emeklilik sonrasına kadar; okul ve üniversitelerdeki resmi eğitimden, iş yerlerinde devam eden mesleki eğitime ya da ailelerin çocuklarından öğrendiği çeşitli teknolojilerin kullanımına, televizyon izlerken ya da müze ziyaretlerindeki öğrenmeye kadar yaşamın her evresine yayılabilmektedir. Her ne kadar yaşam boyu öğrenme için bir sınır oluşturma konusunda girişimlerde bulunulsa da, yaşam boyu öğrenme, sınırsız öğrenmeyi ifade etmektedir (*Calimera*, 2005, s. 2; Edwards ve Usher, 2008, s. 60).

Halk kütüphanelerini ve onlarla birlikte aynı amaca hizmet eden diğer kurumları, yaşanan bilgi çağında konumlandırılan *PULMAN İlkeler El Kitabı’nda* (2002, s. 9-10) yer alan yaşam boyu öğrenme tanımında zaman ve öğrenme eylemlerinin her ikisinin de önemle vurgulandığı kapsamlı bir açıklama yapılmıştır. Her tür eğitim ve öğrenmeyi kapsayan şemsiye bir terim (*A Memorandum*, 2000, s. 4) olarak tanımlanan **yaşam boyu**

öğrenme PULMAN *İlkeler El Kitabında Kitabı'nda* (2002, s. 9); “kredi notu, sertifika ya da diploma ile belgelensin ya da belgelenmesin; çocukluk dönemindeki öğrenmeden başlayarak, resmi öğrenimin bütün düzeylerini, yetişkinlik dönemi boyunca süren bağımsız öğrenmeyi ve uzaktan eğitimi de kapsayan tüm öğrenme çevrimi” olarak tanımlanmıştır. Yine aynı başlık altında “yaşam boyu öğrenme fikri, etkin ve bağımsız olarak bilgi arama ve bilgi edinme yeteneği” olarak ifade edilmektedir.

Kısaca, **yaşam boyu öğrenme**; *resmi bir özellik taşıyan ya da taşımayan iş ile ilgili, bireysel ya da toplumsal açıdan bilgi ve beceri geliştirme amaçlı yaşam boyu gerçekleştirilen hem bir amaca yönelik, hem de rastgele öğrenme etkinliklerinin tümüdür.*

Çağa ayak uydurabilmek ve bilim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmelerin gerisinde kalmamak amacıyla birçok ülke, Avrupa Birliği'nin (AB) yaklaşımı çerçevesinde eğitim sistemlerinde düzenlemeye ya da yeniden yapılanmaya gitmiştir. Özellikle sanayileşme ile yaşanan bilgi patlaması, işgücü niteliklerine bağlı eğitim düşüncesinin ortaya çıkmasına neden olmuş, ekonomik alanda yaşanan olaylar hem toplumsal hem de eğitim alanını doğrudan etkilemiştir. Böylece 1990'larda yaşam boyu öğrenme kavramı önemle ortaya çıkmış ve bilgi çağında, bilgi ekonomisinin gündemi “kazanmak için öğrenmek” olarak belirlenmiştir (Hake, 2005, s. 17).

Sürekli olarak her alanda değişim ve gelişmelerin yaşandığı bilgi çağında gereksinim duyulan birey ve toplumların oluşturulmasında yaşam boyu öğrenmenin amacı, en kısa ifadeyle, öğrenmeyi öğrenmiş bireylerle bilginin önemli rol aldığı ekonomik rekabete karşı koyabilmeyi sağlamaktır. Günümüzün rekabet ortamında bu beceriyi kazanmış bireylere ihtiyaç duyulmaktadır. 1990'ların ortalarından itibaren çeşitli Avrupa ülkeleri tarafından hazırlanan birçok yasa, yönetmelik, rapor ya da belge yaşam boyu öğrenmenin önemini ortaya koymaktadır. 2000 yılında Avrupa Komisyonu, Avrupa yaşam boyu öğrenme politikalarının gelişimi için tanımlanan mesajların yer aldığı ve bu nedenle önemli bir politika belgesi olarak kabul gören “Yaşam Boyu Öğrenme Memorandumu”nu yayınlamıştır (Hake, 2005; Duman, 2005, s. 32; Akbaş ve Özdemir, 2002; *Teaching*, 1995).

Yaşam Boyu Öğrenme Memorandumu'nda yaşam boyu öğrenmenin önemi altı madde ile belirtilmiştir:

1. Herkes için yeni temel beceriler geliştirmek,
2. İnsan kaynaklarına daha fazla yatırım yapmak,
3. Öğrenmeyi desteklemek ve değerlendirmek,

4. Eğitim ve öğrenmede yenilikler geliştirmek,
5. Bilgi rehberlik ve danışmanlığını yeniden düşünmek ve biçimlendirmek,
6. Öğrenmeyi evlere olabildiğince yakın hale getirmek (A Memorandum, 2000).

Memorandum üye ülkeler ve Avrupa Konseyi tarafından her boyutuyla değerlendirilmiş, 2001 yılında “Yaşam Boyu Öğrenme Gerçekliği Alanında Avrupalı Olmak” adıyla yayınlanmıştır. Bu yayın, Haziran 2002’de devlet ve hükümet başkanları tarafından “Yaşam Boyu Öğrenme Kararı” olarak kabul edilmiştir. Yaşam boyu öğrenme konusunda ileri noktalarda bulunduğu kabul edilen Avrupa’da, sözü edilen alanda bazı temel ilkeleri içeren stratejiler belirlenmiştir. Bu ilkelerin başlıcaları şunlardır:

1. Okuryazarlığın öğretilmesi ve bireylere eğitimlerini tamamlamalarına yardımcı olacak sürekli eğitim fırsatlarının sağlanması,
2. Bireylerin yaşadığı çağa uygun bilimsel, teknolojik, sosyal, kültürel, ekonomik gelişmelerini sağlamak üzere gereken eğitim fırsatlarının sunulması,
3. Bireylere organize edilmiş bir grup olarak birlik ve beraberlik içinde toplumda yaşama alışkanlığı edinmeleri için fırsatlar sunmak,
4. Ulusal değerleri tanıtan, koruyan ve geliştiren eğitim programları geliştirmek
5. Gelişen ekonomik koşullarda sağlıklı yaşama ve beslenmenin gerektirdiği yöntemleri güvence altına almak,
6. Bireylerin boş zamanlarını verimli bir şekilde geçirmelerini sağlamak,
7. Bireylere iş ilkelerine ve ekonomik gelişmelere uygun, kısa dönemlik ve aşamalı meslek edindirici eğitim fırsatları sağlamak,
8. Farklı meslek alanında yetişmek isteyenler için de gerekli bilgi ve beceriyi edindirecek fırsatlar sunmak,

Bu temel ilkeler kapsamında, bireylerin resmi bir kuruma giriş yapma zorunluluğu olmadan, herhangi bir yerde ve yaşamları boyunca süren genel ve mesleki eğitimlerini sürdürme fırsatları yaratılması benimsenmektedir (*Implementing*, 2003, s. 1). Bu çerçevede, Avrupa Eğitim ve Kültür Komisyonu eğitim ve öğretim alanında yapılan çalışmaları ‘Yaşam Boyu Öğrenme Programı’ olarak bir çatı altında toplamıştır. 2007-2013 yılları için yeni hedefler belirlenmiş, bunlar için büyük bütçe ayrılmıştır. Yaşam boyu öğrenme programları, **Comenius** (okul), **Erasmus** (yüksek eğitim), **Leonardo da Vinci** (mesleki eğitim) and **Grundtvig** (yetişkin eğitimi) gibi her birisi

eğitimin farklı bir düzeyine hitap eden dört alt programı kapsamaktadır (*European*, 2006; *European*, 2007a; *European*, 2007b; *European*, 2007c).

Sonuç olarak, yaşam boyu öğrenme Avrupa'nın önemli gündem maddelerinden biri olup, toplumsal kalkınmanın sağlanması için farklı program ya da projelerle desteklenmektedir.

Halk Kütüphaneleri ve Yaşam Boyu Öğrenme

Halk kütüphaneleri, hiçbir ayırım yapmaksızın bireylerin eğitim, kültür ve boş zamanlarıyla ilgili bilgi gereksinimlerini ücretsiz biçimde karşılayarak, bulunduğu yörenin kalkınmasına katkıda bulunan demokratik kuruluşlardır. UNESCO Halk Kütüphanesi Bildirgesi'ne göre, bilgiye yerel geçiş kapısı olan *halk kütüphanesi*, yaşam boyu öğrenme, bağımsız karar verme ile bireylerin ve toplumsal grupların gelişmesi için temel ortam sağlayan bir kurumdur" (UNESCO, 1995, s. 144). Aynı Bildirge'de (UNESCO, 1995, s. 145) halk kütüphanesinin görevleri; okuma alışkanlığını ve eğitimi destekleme, kişisel gelişim için fırsatlar sağlama, kültürlerarası diyalogu geliştirme, bilgi ve bilgisayar okuryazarlığı becerilerini geliştirme, bireysel ve kendi kendine eğitimi destekleme olarak sıralanmaktadır. Aslında yaşam boyu öğrenme halk kütüphanelerinin ortaya çıktığı gündün bugüne söz konusu olan bir kavramdır. Van Fleet (1995) halk kütüphanelerini; yaşam boyu öğrenme için hiçbir ayırım gözetmeden toplumun her kesimine hizmet verecek öncelikli kurumlar olarak kurulmuş ve halen bu amaçla varlıklarını devam ettiren kurumlar olarak ifade etmektedir. Önemli yerel öğrenme merkezleri olan halk kütüphaneleri bağımsız öğrenme becerilerini geliştirmeleri konusunda da bireylere olanaklar yaratır ve destek olurlar

Halk kütüphanelerinin, yaşam boyu öğrenme faaliyetleri için etkili koşullar yaratmak üzere düzenlediklerinden emin olmaları gereken hizmetler vardır. Bu hizmetleri Yalvaç (2003), öğrenme ve eğitime yardım eden destekleyici ve yaratıcı ortamlar, yeterli çalışma yerleri, tarafsız ve yardımsever personel, her çeşit e-faaliyete aktif katılım için erişim noktaları, Bilgi Toplumu Teknolojileri (BTT) kullanımında eğitim ve destek, bilginin düzenlenmesi ve değerlendirilmesi, fiziksel ve sanal bilgi ortamlarına ve öğrenme kaynaklarına serbest erişim olarak sıralamıştır. Halk kütüphaneleri, gençlerin gelişimlerine katkıda bulunabilmek ve onları kütüphaneye çekebilmek amacı ile spor, müzik, meslek seçimi; ev hanımlarına yönelik olarak ise yemek pişirme, çocuk yetiştirme, el işi gibi konularda kurs ya da seminerler

düzenlemelidir. Böylece hem bu kullanıcıları kütüphane kullanımına yönlendirebilir hem de onların yaşam boyu öğrenme süreçlerinde önemli bir yere sahip olabilirler (Fındık, 1988, s. 102).

Halk kütüphanelerinin bir görevi kullanıcılara yaşam boyu öğrenme imkânları sunmak ve bu beceriyi kazandırmaksa, bu becerinin temelinde yatan bilgi okuryazarlığı becerisini kazandırmak da yine halk kütüphanelerine düşmektedir (Jehlik, 2004; Ward, 2006). IFLA’nın (International Federation of Library Associations and Institutions) hazırlamış olduğu “Halk Kütüphaneleri Bildirgesi”nde halk kütüphaneleri yaşam boyu öğrenme için bilgiye giriş kapısı olarak kabul edilmektedir. 1997 yılında yayınlanan bu Bildirge halk kütüphanelerinin yaşam boyu öğrenmedeki yerini gösteren başlangıç noktası olmuştur. Çünkü geleceğin yaşam boyu öğrenme toplumunda halk kütüphanelerinin sahip oldukları bilgi kaynaklarıyla resmi ya da gayri resmi öğrenmede bağlantı noktaları olarak birer yerel öğrenme merkezi olacağı söylenmektedir (Hägström, 2004; Kahlert, 2000, s. 4; Line, 1997; *MEB Temel Kanunu*, 1997; *The role*, 2000). İngiliz hükümeti de 21. yüzyıla girerken yaşam boyu öğrenme konusu üzerinde önemle durmuş, bu konuda politikalar üretme kararı almış, bu konuda çeşitli raporlar yayımlamış ve pilot uygulamalar başlatmıştır. Hatta İngiliz Kütüphane Derneği resmi öğrenim ile yaşam boyu öğrenim arasında bir köprü oluşturulması gerektiğine, kütüphanelerin de yaşam boyu öğrenme sürecinde stratejik öneme sahip olduğuna değinen bir belge yayınlamıştır (aktaran Bayram, 1998, s. 346). Bu nedenle halk kütüphaneleri ve kütüphanecileri kendilerini bu isteklere yanıt verebilecek şekilde geliştirmek zorunda kalacaklardır. Ayrıca, yaşam boyu öğrenme programları kapsamında son dönemlerde halk kütüphanelerini de dikkate alan projeler hazırlanmaktadır. Bu konuda “Education, Audiovisual & Culture Executive Agency” tarafından hazırlanmakta olan proje ilk örnek olarak görülmektedir. Bu ajans yaşam boyu öğrenme programı altında ortaya koyduğu dört anahtar etkinlikten sonuncusu olan “programın sonuçlarının duyurulması ve sonuçlardan faydalanma” (dissemination and exploitation of results of the programme) başlığı altında ENTITLE (Europe’s New Libraries Together in Transversal Learning Environments) adlı bir proje üzerine çalışmaktadır. Projenin amacı çeşitli girişim ve ağlarla toplumdaki her kesim için öğrenmeyi destekleyen Avrupa halk kütüphanelerinin bugüne kadar sağladığı gelişmeyi artırmak ve desteklemektir. Proje amacına ulaşmak için iki temel hedef belirlemiştir. Bunlardan birincisi; halk kütüphanesi ortamında öğrenmek için kullanılan hizmet, araç

ve yaklaşım açısından iyi örnekleri tanıtarak bu uygulamaları artırmaktır. Diğeri ise, ülkeler arasında bu sonuçların karşılaştırılması ve kullanılması için kanıta dayalı bir yapı sağlamaktır (*ENTITLE Project, 2008*).

Görüldüğü gibi yerel öğrenme ortamları ile küresel bilgi kaynakları arasında bir kesişim noktası olan halk kütüphaneleri kullanıcılarına yol göstermesi, onlara kaynakların niteliği ve bilgi arama konusunda eğitim vermesi açısından yaşam boyu öğrenmenin başlatıldığı hatta sürdürüldüğü merkezlerdir.

Türkiye’de Yaşam Boyu Öğrenme ve Halk Kütüphaneleri

Türkiye’de yaşam boyu öğrenme konusu, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, Beş Yıllık Kalkınma Planları, Milli Eğitim Şûraları olmak üzere çeşitli plan ve kararlarda ele alınmıştır (Duman, 2005, s. 34). Konu ilk olarak 1973 tarihli “1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu”nda ele alınmıştır. Türk Milli Eğitim Sistemi’nin yaşam boyu öğrenme konusunda genel ilkeleri olarak kabul edilen bu Kanun’da yaşam boyu öğrenmeden doğrudan söz edilmese de, dolaylı olarak öğrenmenin yaşam boyu devam ettirilmesi ve bunun için neler yapılacağı dile getirilmektedir (*MEB, 1997*). Yaşam boyu öğrenme Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan itibaren toplanan Milli Eğitim Şûraları’na da konu olmuştur. Bazen yetişkin eğitimi bazen de halk eğitimi olarak ele alınan yaşam boyu öğrenme ile ilgili en önemli şûra, 13 Ocak 1990 tarihinde toplanmış olan 13. Milli Eğitim Şûrası’dır. Bu şûranın teması, “Yaygın Eğitim” olup, “yaşam boyu öğrenme” kavramından neredeyse hiç söz edilmemiş ve kavramlar arasında tam bir ayırım da yapılmadan konu ile ilgili birçok karar alınmıştır. Kararların ortak noktası ise, eğitim öğretimin yaşam boyu devam ettirilmesi olmuştur. Bunun için gerekli olan yeni bir yaygın eğitim yasının çıkartılması ve önceliğe sahip eğitim gereksinimlerinin karşılanabilmesi için yaygın eğitime ayrılan kaynakların artırılması, ekonomik, kültürel, siyasi değişimlerle baş edebilecek bireylerin yetiştirilmesinde önemli bir yere sahip olan halk eğitim merkezlerinde eğitimin yüksek nitelikli personel tarafından verilmesi gibi kararlar alınmıştır (Duman, 2005). 17. Milli Eğitim Şûrası’nda ise yaşam boyu öğrenme başlığı altında 26 maddeden oluşan ilkeler benimsenmiştir (*On yedinci, 2006*). Ayrıca 1-5 Aralık 2004 tarihinde toplanan Eğitim Sendikası Demokratik Eğitim Kurultayı’nda yaşam boyu öğrenme konusuna yer verilmiştir (Duman, 2005).

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planına kadar hazırlanan tüm kalkınma planlarında yaşam boyu öğrenme kavramı tam olarak yer almasa da halk eğitimi,

yetişkin eğitimi, yaygın eğitim veya okul dışı gençliğin eğitilmesi konularına önem verilmesi ya da bu fırsatların geliştirilmesi gerektiğinden söz edilmiştir (Kalkınma Planı, 1963; İkinci, 1968?; Üçüncü, 1973?; Dördüncü, 1979; Duman, 2005, s. 35). 2001-2005 yıllarını kapsayan Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda ise, yaşam boyu öğrenme konusu üzerinde yaşam boyu eğitim veya örgün olmayan eğitim başlığı altında önemle durulmuş, “herkes için yaşam boyu öğrenme” hedef olarak benimsenmiştir (DPT, 2001, s. 1). Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda ise, 570., 571., 583., 584. ve 594. maddelerde yaşam boyu öğrenme ve eğitim kavramlarına değinilmiştir (DPT, 2006). Türkiye, AB’nin Eğitim ve Öğretim 2010 ve Avrupa Konseyi’nin 2002 tarihli Yaşam Boyu Öğrenme Kararı’na katılmış ve 2004 yılında bir rapor yayınlamıştır (Hake, 2005, s. 20).

Yaşam boyu öğrenme konusu halk kütüphaneleri kapsamında değerlendirildiğinde çıkarılan yasa ve yönetmeliklerde yaşam boyu öğrenme konusunun yer almadığı görülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı “Halk ve Çocuk Kütüphaneleri Yönetmeliği”nde (Halk, 2005) yaşam boyu öğrenmeyi ya da bilgi okuryazarlığını geliştirmek veya desteklemek gibi bir görevden söz edilmediği açıkça görülmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü’nün (KYGM) veri tabanında yapılan etkinlikler yıllara göre sorgulanmış, 2002 yılından, sorgulamanın yapıldığı 10 Eylül 2008 tarihine kadar; açık oturum, açılış, bilgilendirme, çalıştay, kutlama, kitap sergisi, resim, kitap okuma ve oyun saatleri, önemli gün ve haftalarla ilgili programlar, film gösterimi vb., gezi, gösteri, imza günü, kampanya, kermes, kitap fuarı, kitap okuma saati, konferans, kongre, konser, kurs (resim, dil, müzik, boyama, tiyatro, tezhip, satranç, hizmet içi eğitim, diksiyon, el sanatları, emlak komisyonculuğu, avcılık eğitimi, vitray, OKS, halk oyunları, görme engelliler için bilgisayar, üniversiteye hazırlık, tenis kursu vb.), kütüphane tanıtımı (oryantasyon), masal okuma saati, müzik dinletisi, panel, satranç turnuvası, seminer, sempozyum, sergi, slayt gösterisi, söyleşi, şenlik, şiir dinletisi, tiyatro, çeşitli toplantı, tören ve turnuvalar, video gösterisi, yarışmalar olmak üzere yaşam boyu öğrenme kapsamında düşünülebilecek toplam 22049 etkinlik düzenlenmiştir (Kültürel, 2008).

Sonuç olarak, eğitimin örgün eğitim kurumlarından sonra yaygın eğitim kurumları ile devam ettirilmesi, yaşadığımız bilgi çağında gerekli hatta zorunlu hale gelmiştir. Bu nedenle eğitim yaşam boyu devam eden bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Bu süreçte bireylerin okul öncesi ve sonrasında bilgi gereksinimini

karşılamada ve karşılaştığı sorunlara çözüm bulmada halk kütüphanelerine büyük görevler düşmektedir (Akman, 2000). Halk kütüphaneleri bu konuda halka kılavuzluk etmek, bilgi vermek ve öğretmekle ya da onları eğitmekle sorumludurlar (Jannert, 2003). Özellikle de toplumun geniş bir kitlesine hizmet vermekle yükümlü olan halk kütüphanelerinin kişiye bağımsız yetişme olanağı veren bir toplum eğitim merkezi biçiminde, çağdaş yaşam koşullarına uyarlanmış olarak tasarlanmış ve donatılmış olması gerekmektedir (Üstün, 2000, s. 137). Halk kütüphaneleri bilgi alışverişi ve kültür merkezleri olarak sosyal yaşamda daha etkili olmalıdır. Onlar, tanım, amaç ve görevleri gereğince bilgi okuryazarlığı ve yaşam boyu öğrenme kavramı ile yakından ilgili olduğu için bu konuda çeşitli hizmetler vermek zorundadırlar. Bunun için öncelikle topluma bu bilinci aşılacak olan halk kütüphanecilerinin yaşam boyu öğrenme ve halk kütüphaneleri ile ilgili farkındalık düzeylerinin yeterli olması gerekmektedir.

Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

Araştırmanın amacı; Türkiye'deki halk kütüphanelerinin yaşam boyu öğrenme sürecindeki durumlarını ortaya koymak ve birtakım yetersizlikler söz konusu ise, bunun kütüphane/kütüphanecilerden ve üst yönetim birimlerinden kaynaklanan nedenlerini belirlemektir.

Araştırma evrenini Türkiye'deki 81 il halk kütüphanesinde çalışan 354 kütüphaneci, 21 müdür yardımcısı ve 147 müdür olmak üzere toplam 522 kişi oluşturmaktadır¹. Araştırma için hazırlanan anketler 4 Aralık 2008 tarihinde 81 il halk kütüphanesinde çalışan toplam 243 yönetici ve kütüphaneciye posta yoluyla gönderilmiştir. 72 il halk kütüphanesinden (%88,9) 75'i müdür-müdür yardımcısı ve 87'si kütüphaneci olmak üzere toplam 162 kişi anketleri yanıtlamış ve tarafımıza ulaştırmıştır. Çıngı'ya (1990, s. 261) göre, 0,95 güven düzeyi ve $\pm 0,05$ hoşgörü miktarı ile araştırmanın evrenini temsil etmesi gereken örneklem sayısı 143'tür. Çalışmada evren 162 yönetici ve kütüphaneci ile örneklendiğinden, örneklem evreni temsil etmektedir. Örneklemin evreni temsil etme gücü %31'dir.

Araştırmada betimleme yöntemi kullanılmış, veri toplamak amacıyla anket tekniği uygulanmıştır. Anketlerin değerlendirilmesinde SPSS 11.5 (Statistical Package for the Social Science 11.5) paket programı kullanılmıştır.

¹ 18 Kasım 2008 tarihinde KYGM'den alınan bilgi.

Bulgular ve Değerlendirme²

Bu bölümde, anket yoluyla elde edilen veriler değerlendirilecektir. Bu çerçevede, öncelikle deneklerin yaşam boyu öğrenme kavramı hakkındaki bilgi, bilinç ve farkındalık düzeylerinin ortaya konulması açısından kendi düşünceleri ve bu konudaki bilgilenme çabaları irdelenecektir. Daha sonra ise görev yaptıkları kütüphanelerin olanakları ele alınacaktır. Son olarak, kütüphanelerinin ve kendilerinin yaşam boyu öğrenme süreci konusundaki işlevlerine ilişkin düşünceleri değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Deneklerin Yaşam Boyu Öğrenme Kavramı Hakkında Bilgilerinin Olup Olmadığına Yönelik Düşünceleri

Kütüphaneci ve yöneticilerin halk kütüphaneleri açısından yaşam boyu öğrenme kavramı hakkında bilgi, bilinç ve farkındalık düzeylerinin ortaya konulması açısından kendi düşünceleri bu bölümde ele alınmıştır.

(Tablo 1): Deneklerin³ Yaşam Boyu Öğrenme Kavramı Hakkındaki Bilgi ve Bilinç Düzeyleri

Deneklerin Yaşam Boyu Öğrenme Kavramı Hakkındaki Bilgi Düzeyleri	Evet		Hayır		Kısmen		Yanıt Yok		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yaşam boyu öğrenme kavramı hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz?	86	53,1	13	8,0	62	38,3	1	0,6	162	100,0
Üniversitede yaşam boyu öğrenme konusunda bilgilendirildiniz mi?	24	14,8	67	41,4	70	43,2	1	0,6	162	100,0
Yaşam boyu öğrenme ile ilgili hizmet içi eğitim aldınız mı?	22	13,6	140	86,4	-	-	-	-	162	100,0
Yaşam boyu öğrenme ile ilgili hizmet içi eğitim dışında bir toplantıya katıldınız mı?	38	23,5	124	76,5	-	-	-	-	162	100,0
Yaşam boyu öğrenme ile ilgili kişisel bilgilenme çabanız oldu mu?	96	59,3	65	40,1	-	-	1	0,6	162	100,0

² Daha ayrıntılı ve kapsamlı değerlendirmeler için bkz. Ersoy, 2009.

³ Halk kütüphanesi yöneticileri ve kütüphanecileri kastedilmektedir.

Farklı üniversitelerin Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinden mezun olan deneklerin Tablo 1’de görüldüğü üzere, %53,1’i yaşam boyu öğrenme kavramı hakkında bilgi sahibi olduğunu düşünmektedir. Bununla birlikte üniversite eğitimi süresince konu hakkında bilgilendirilmediğini düşünenlerin oranı da küçümsenemeyecek düzeydedir (%41,4).

Araştırmada elde edilen bir diğer veriye göre kütüphaneci ve yöneticilerin %85,8’i öğrencilik döneminde yaşam boyu öğrenme ile ilgili herhangi bir programa da katılmamıştır. Deneklerin büyük kısmı bu konuda hizmet içi eğitim almadıklarını, hizmet içi eğitimler dışında herhangi bir toplantıya katılmadıklarını belirtmişlerdir. Kütüphaneci ve yöneticilerin yarıdan fazlası konu hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla kişisel çaba harcadığını belirtmiştir.

Halk Kütüphanelerinin Yaşam Boyu Öğrenme Konusunda Vermesi Gereken Hizmetlerle İlgili Deneklerin Bilgi Düzeyleri

Halk kütüphanesi yönetici ve kütüphanecilerinin yaşam boyu öğrenme konusunda yeterli bilgiye sahip olduklarını söyleyebilmek için, onların bu çerçevede gerçekleştirilen bazı hizmet ve etkinliklerden haberdar olup olmadıklarını değerlendirmek gerekmektedir. Tablo 2’de deneklerin bu konudaki farkındalıkları ele alınmıştır.

Aşağıdaki tabloda da görüldüğü üzere, deneklerden ilk olarak halk kütüphanelerinin örgün ve yaygın eğitim ile olan ilişkisini değerlendirmeleri istenmiştir. Öğrencilerin okulları ile ilgili bilgi gereksinimlerini sağlamada ilk kullanacakları kütüphane okul kütüphaneleridir. Bu konu ile ilgili görüşlerini almak amacıyla yönetici ve kütüphanecilere, öğrencilerin bilgi gereksinimini karşılamanın halk kütüphanelerinin öncelikli görevleri arasında olup olmadığı sorulmuştur. Elde edilen verilere bakıldığında, katılmıyorum (%31,5) ya da kısmen katılıyorum (%37,7) düşüncesiyle yönetici ve kütüphanecilerin %69,2 gibi büyük bir bölümü halk kütüphanelerinin halen okul kütüphaneleri gibi hizmet vermeleri gerektiği ve öğrencilerin okulları ile ilgili bilgi gereksinimlerini karşılamanın halk kütüphanelerinin öncelikli görevleri arasında yer alması gerektiğini düşünmektedir. Bu hizmetin halk kütüphanelerinin öncelikli görevleri arasında yer almadığı düşüncesine katılanların oranı (%29,6) ise oldukça düşüktür. Bu veriden yola çıkarak kütüphanecilerin halk kütüphanesi olarak örgün eğitime destek olmakla, okul kütüphanesi işlevi görmek arasındaki farkı tam olarak değerlendiremedikleri anlaşılmaktadır.

(Tablo 2): Halk Kütüphanelerinin Yaşam Boyu Öğrenme Konusu Kapsamında Görevleri İle İlgili Deneklerin Düşünceleri

Düşünceler	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum		Yanıt Yok		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Öğrencilerinin bilgi gereksinimlerini karşılamak öncelikli görevleri arasında yer almaz.	29	17,9	19	11,7	61	37,7	51	31,5	2	1,2	162	100,0
Örgün eğitimle ilişkisi olmayan kişilerin öğrenme çabasını destekler.	83	51,2	52	32,1	15	9,3	10	6,2	2	1,2	162	100,0
Fotoğrafçılık kursu düzenlemek öncelikli görevleri arasında değildir.	29	17,9	55	34,0	54	33,3	24	14,8	-	-	162	100,0
Bilgiye nasıl erişeceği örgün öğretimde ona öğretilmelidir.	67	41,4	45	27,8	36	22,2	13	8,0	1	0,6	162	100,0
Bilgisayar-internet kullanmayı öğretmek görevleri arasında değildir.	44	27,2	53	32,7	38	23,5	25	15,4	2	1,2	162	100,0
Ücretsiz bilgisayar-internet kullanma olanağı yaratmalıdır.	81	50,0	55	34,0	13	8,0	11	6,8	2	1,2	162	100,0
Kişiler işverenle iş görüşmelerini halk kütüphanelerinde yapabilirler.	12	7,5	26	16,0	35	21,6	88	54,3	1	0,6	162	100,0
Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı Halk Eğitim Müdürlüğü’nün düzenlediği bir kursa katılan kişinin kursla ilgili bilgi gereksinimini karşılamak halk kütüphanesinin görevleri arasında yer almaz.	20	12,3	26	16,0	33	20,4	80	49,4	3	1,9	162	100,0
Kişilerin bağımsız (kendi kendine) öğrenmelerine danışmanlık yapmak zorunda değillerdir.	11	6,8	16	9,9	34	21,0	97	59,9	4	2,4	162	100,0
Uzaktan (bilgisayar üzerinden) eğitimi destekler.	26	16,0	50	30,9	54	33,3	31	19,2	1	0,6	162	100,0
Yabancı dil kursu düzenlemek öncelikli görevleri arasında değildir.	45	27,8	59	36,4	39	24,1	18	11,1	1	0,6	162	100,0
Halk kütüphaneleri yaşam boyu öğrenme sürecinin bir parçasıdır.	126	77,8	29	17,9	6	3,7	-	-	1	0,6	162	100,0

Halk kütüphaneleri yaygın eğitim merkezleri olarak örgün eğitimden sonra toplumun gereksinim duyduğu alanlarda eğitimini destekleyici etkinliklerde bulunmalıdır. Verilere bakıldığında yönetici ve kütüphanecilerin neredeyse tamamı (%92,6) bu düşünceye kısmen ya da tamamen katılmaktadır. Bu durumun aksini düşünenlerin oranı ise sadece %6,2'dir.

Yaşam boyu öğrenme çerçevesinde yaygın eğitim merkezleri olarak bilinen halk kütüphanelerinin gerçekleştirilmesi gereken bir diğer etkinlik ise, toplumun ilgi alanlarına yönelik kurslar düzenlemesidir. Kişilerin ilgi duyduğu alanlara yönelmelerini ve boş zamanların en iyi biçimde değerlendirmelerini sağlayıcı etkinliklerde bulunmak yaşam boyu öğrenme kapsamında halk kütüphanelerinin öncelikli görevleri arasında yer almaktadır. Bu görev kapsamında çeşitli hobi kurslarının düzenlenmesi de halk kütüphanelerinin görevleri arasındadır. Yönetici ve kütüphanecilere hobi kursu olarak değerlendirilebilecek fotoğrafçılık kursu düzenlemenin halk kütüphanelerinin öncelikli görevleri arasında değildir düşüncesine katılıp katılmadıkları sorulmuştur. Deneklerin yaklaşık yarısı (%51,9), hatta bu orana kısmen katılıyorum düşüncesinde olanları da eklediğimizde oldukça büyük bir kısmı (%85,2) örnek olarak seçilen fotoğrafçılık kursunun düzenlenmesinin halk kütüphanelerinin öncelikli görevleri arasında olmadığına inanmaktadır. Bu oran, halk kütüphanecilerinin yaşam boyu öğrenme konusundaki bilinçlerinin yeterince oluşmadığına işaret etmektedir.

Yerel öğrenme ortamları ile küresel bilgi kaynakları arasında bir kesişim noktası olan halk kütüphaneleri, kullanıcılarına yol göstermeleri, onlara kaynakların niteliği ve bilgi arama konusunda eğitim vermeleri açısından yaşam boyu öğrenmenin başlatıldığı ve sürdürüldüğü merkezlerdir. Bu nedenle kütüphaneciler örgün ve yaygın eğitimi destekleyen kaynakları yönetmek ve kullanıcılara sunmanın yanında, onların bilgi gereksinimlerini ortaya koymak ve bu gereksinimlerini nasıl karşılayacaklarını öğretmek konusunda da sorumluluk taşımaktadırlar. Elde edilen verilere göre, yönetici ve kütüphanecilerin %69,2'si bilgiye nasıl erişileceğinin kişilere örgün eğitimde öğretilmesi gerektiğine inanmaktadır. Halk kütüphanesi yönetici ve kütüphanecilerinin %30,2'si bu düşünceye katılmamaktadır. Bu tablo verileri de kütüphaneci ve yöneticilerin halk kütüphanelerinin yaşam boyu öğrenme konusundaki işlevleri hakkında tam bir bilince sahip olmadıklarını göstermektedir. Bilgiye erişimi öğretmek halk kütüphanesinin öncelikli işlevlerinden birisidir. Ancak ilgili tablo verileri bunun kütüphaneciler tarafından tam olarak algılanamadığını ortaya koymaktadır.

Bilgiye erişimin öğretilmesi konusuna dahil edilebilecek bir diğer konu ise, bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma becerisidir. Bilgi ve bilgisayar okuryazarlığı becerileri ve bu becerilerin kullanıcıya kazandırılması önem taşımaktadır. UNESCO’ya göre, bu becerilerin desteklenebileceği en önemli yerler halk kütüphaneleridir. Buna karşın yönetici ve kütüphanecilerin %15,4’ü kütüphanecilerin bilgisayar ve internet kullanmayı öğretmesi gerektiğine inanırken; %83,4’ü inanmamaktadır. Burada da kütüphanecilerin yaşam boyu öğrenim çerçevesinde halk kütüphanelerine bakışları açısından bir sorun söz konusudur.

Halk kütüphaneleri bilgi ve bilgisayar okuryazarlığı eğitimini desteklemenin yanında bu teknolojilerin kullanımı için halka özellikle ücretsiz imkânlar sağlamalıdır. IFLA’nın hazırlamış olduğu “*Yaşam Boyu Öğrenmede Halk Kütüphanelerinin Rolü*” başlıklı bildirmede (*The role*, 2000), halk kütüphanelerinin rolleri arasında, halka bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanım becerisinin kazandırılması ve özellikle bilgiye ücretsiz erişimin sağlanması gerektiği belirtilmektedir. Araştırmamızda yönetici ve kütüphanecilerin %84 gibi büyük bir oranı halk kütüphanelerinin bu hizmeti vermesi gerektiğine inanırken, böyle bir hizmetin ücretsiz olarak verilemeyeceğine inanan yönetici ve kütüphaneciler (%6,8) de bulunmaktadır.

Halk kütüphanelerinin vermesi gereken bu hizmetler dışında, yaşam boyu öğrenme kapsamında rol alması ve faaliyette bulunması gereken bir diğer konu ise, hobi veya meslek edindirme kursları düzenlemeleri ve iş bulma konusunda topluma yardımcı olmalarıdır. Oldukça yeni bir bakış açısı olan halk kütüphanelerinin iş bulma sürecindeki bu rolü Türkiye’deki yönetici ve kütüphanecilerin çok küçük bir bölümü tarafından bilinmektedir. Elde edilen verilere göre, deneklerin yarıdan fazlası (%54,3) halk kütüphanelerinin böyle bir rolünün olabileceğine kesinlikle inanmamaktadır. Deneklerin %21,6’sı ise, bu görüşe kısmen katıldığını ifade ederek konu hakkında kararsız kalmıştır. Bu verilere dayanarak yaşam boyu öğrenme kapsamında halk kütüphanelerinin bu rolünün de Türkiye’deki halk kütüphanecileri tarafından yeterince bilinmediğini söylemek mümkündür.

UNESCO kararlarında (UNESCO, 1995, s. 145) halk kütüphanelerinin, “bütün uygulamalı sanatların kültürel anlatımlarına erişim sağlama”, “her düzeyde *örgün* eğitimi de destekleme” gibi rollerinden söz edilmiştir. Ayrıca IFLA’nın hazırlamış olduğu “*Yaşam Boyu Öğrenmede Halk Kütüphanelerinin Rolü*” başlıklı bildirmede (*The role*, 2000) halk kütüphanelerinin “özellikle eğitim kurumları ile olan ilişkilerinin

artırılması” işlevinden söz edilmektedir. Bu noktada yaygın eğitim kurumlarını da desteklemesi gerektiği düşünüldüğünde, halk kütüphanelerinin her türlü eğitim ve kültür kuruluşu ile işbirliği içinde çalışması ve bu kapsamda üzerine düşen görevi yapmasının önemli olduğu vurgulanmaktadır. Yönetici ve kütüphanecilerin sadece %28,3’ü halk kütüphanelerinin bu görevinin farkındayken, %49,4’ü halk kütüphanelerinin yaşam boyu öğrenme sürecinde böyle bir görevi olabileceği düşüncesine katılmamaktadır. Halk kütüphanelerinin yaygın eğitim kurumlarının bilgi gereksinimlerini karşılayıp karşılamaması konusunda kararsız kalan deneklerin oranı ise %20,4’tür.

Halk kütüphaneleri, bağımsız karar verme için ortam sağlayan kurumlardır. Deneklerin %59,9’u kendi kendine öğrenme becerisi olarak da tanımlanan bağımsız öğrenme becerisinin bireylere kazandırılmasında halk kütüphanelerinin etkin rol alması ve danışmanlık yapması gerektiğine inanmaktadır. Burada yönetici ve kütüphanecilerin %16,7’sinin bu hizmetin halk kütüphaneleri tarafından verilmesini uygun görmediği dikkati çekmektedir. Deneklerin %21’i ise halk kütüphanelerinin bağımsız öğrenme konusunda danışmanlık yapmak zorunda olmadığı görüşüne kısmen katılmaktadır.

Halk kütüphanelerinin yaşam boyu öğrenme kapsamında bir diğer rolü ise, uzaktan eğitim olanağı yaratmasıdır. Yönetici ve kütüphanecilerin %46,9’u halk kütüphanelerinin bu hizmeti vermesi gerektiğini düşünürken; %19,2’si tam tersini düşünmektedir. Ayrıca deneklerin %33,3’ü bu düşünceye kısmen katılmaktadır. Bu verilere göre, halk kütüphanelerinin uzaktan eğitimi destekleme rolünün farkında olan denek sayısı, farkında olmayan denek sayısından oldukça fazladır.

Literatürde dil eğitiminin okuldan sonra da devam ettirilmesi konusunda halk kütüphanelerinin etkili olması gerektiği yargısı ile karşılaşılmıştır. Nitekim kurslarla ilgili halktan gelen isteklerin içinde de yabancı dil kursu olduğu görülmektedir. Tablodaki verilere göre, yabancı dil kursu düzenlemenin halk kütüphanesinin öncelikli görevleri arasında olduğuna inanan deneklerin oranı sadece %11,1’dir. Yönetici ve kütüphanecilerin büyük bir kısmı (%64,2) yaşam boyu öğrenme kapsamında halk kütüphanelerinin dil kursu düzenlemesi gerektiği düşüncesine katılmamaktadır. Deneklerin yaklaşık dörtte biri (%24,1) de bu konuda kararsız kalmıştır.

Tabloda yer alan, halk kütüphanelerinin yaşam boyu öğrenme sürecindeki görüşlerini doğrudan sorgulayan son maddeye göre kütüphaneci ve yöneticilerin %95,7’si, bu orana “kısmen katılıyorum” düşüncesinde olanları da eklediğimizde %99,4’ü halk kütüphanelerini bu sürecin önemli bir parçası olarak görmektedirler. Burada önemli olan her kütüphanecinin kabul edebileceği genel bir doğru olarak bu fikri

taşıtmaktan ziyade, bu sürecin bir parçası olarak halk kütüphanelerinin neler yapması gerektiği konusunda ayrıntılı bilgi ve bilince sahip olunmasıdır. Yönetici ve kütüphanecilerin yaşam boyu öğrenme kapsamında vermesi gereken hizmetlerle ilgili düşüncelerinin sorgulandığı bu bölümde yönetici ve kütüphanecilerin halk kütüphaneleri olarak hangi hizmetleri vermesi gerektiği konusunda tam bir bilince sahip olmadıkları ortaya çıkmıştır. Tablodaki verilere dayanarak, yönetici ve kütüphanecilerin büyük bir kısmı halk kütüphanelerini yaşam boyu öğrenme sürecinin önemli bir parçası olarak düşünürken, halk kütüphanelerinin yaşam boyu öğrenme kapsamında yapması gerekenlerle ilgili on iki etkinliğin yedisinde (örgün eğitimdeki rolü, hobi kurslarının ve dil kurslarının düzenlenmesi, bilgiye erişimin öğretilmesi, bilgisayar ve internet kullanımının öğretilmesi, iş görüşmelerindeki rolü, yaygın eğitim kurumları tarafından düzenlenen kurslara katılanların bilgi gereksinimlerini karşılamadaki rolü) üzerlerine düşen görevin farkında olmadıkları söylenebilir. Bu durum yönetici ve kütüphanecilerin yaşam boyu öğrenme konusunda genel bir bilgi sahibi olduklarını fakat yaşam boyu öğrenme kapsamında kendilerine düşen görevlerin neler olduğu ve ne yapmaları gerektiği konusunda kararsız olduklarını ortaya koymaktadır.

Yaşam boyu öğrenme ile ilgili halk kütüphanelerinin yapması gerekenler konusunda kütüphaneci ve yöneticilerin fikirlerini ortaya koymak amacıyla ankette yaşam boyu öğrenme kapsamında halk kütüphanelerinin düzenleyebileceği en önemli üç etkinliğin neler olabileceği sorusuna da yer verilmiştir. Alınan yanıtlar kütüphaneci ve yöneticilerin gerçekten bu konuda yapılması gerekenlerle ilgili net bir bilgi sahibi olmadıklarını yansıtmaktadır. Örneğin Tablo 2’de kütüphaneci ve yöneticilerin büyük bir kısmı “kursların düzenlenmesini”, “bilgisayar ve internet kullanımının öğretilmesini” halk kütüphanelerinin öncelikli görevleri arasında düşünmezken, bu soruda yaşam boyu öğrenme adına halk kütüphanesinin düzenlemesi gereken en önemli üç etkinlik arasında sayanlar olmuştur.

Halk Kütüphanelerinin Sahip Olduğu Teknolojik Olanaklar

Bu bölümde halk kütüphanesi yönetici ya da kütüphanecilerinin bir önceki bölümde sözü geçen etkinlikleri düzenlemeleri gerektiğini bilmelerine rağmen neden düzenleyemedikleri ile ilgili görüşleri, bu konudaki çabaları değerlendirilmektedir. Ayrıca toplumun halk kütüphanelerinden beklentileri de bu bölümde ele alınmaktadır.

(Tablo 3): Halk Kütüphanesinde Bulunan Kullanıcıya Açık Bilgisayar Sayısı

İnternete bağlı bilgisayar sayısı	Sayı	%
1-10	11	15,3
11-20	32	44,4
21 ve üzeri	29	40,3
Yanıt yok	-	-
Toplam	72	100,0

Halk kütüphanelerinin yaşam boyu öğrenme ve bilgi okuryazarlığı kapsamında hizmet vermesi onların sahip olduğu olanaklara bağlıdır. Elde edilen verilere bakıldığında, halk kütüphanelerinin yaşam boyu öğrenme açısından olanaklar itibariyle temel araçlardan sayabileceğimiz bilgisayar konusunda olumlu durumda oldukları söylenebilir. Bu imkânın bölgelere göre dağılımı incelendiğinde, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin aleyhinde anlamlı bir farklılık gözlenmiştir.

Araştırmada kütüphaneci ve yöneticilerin yaşam boyu öğrenme konusunda etkinlik düzenleme çabaları da incelenmiştir. 2008 yılı içinde yapılan etkinlik sayılarına bakıldığında etkinlik sayıları içinde yoğunluğun (%70,8) “ayda bir ya da daha az etkinlik” anlamına gelen yılda 1-12 aralığında olduğu görülmektedir. Araştırma kapsamındaki 72 il halk kütüphanesinden yılda 25 ve üzeri (ayda iki ve daha fazla) etkinlik düzenleyen halk kütüphanelerinin oranı sadece %9,7’dir. Halk kütüphanelerindeki müdürlerin %86,5’i, kütüphanecilerin %85’i düşündükleri etkinliklerin bir bölümünü ya da çok azını gerçekleştirebildiklerini söylemektedir. Düzenlenen etkinlikler içinde sertifikalı kurs düzenlenip düzenlenmediği sorusu değerlendirildiğinde 72 il halk kütüphanesinden sadece %18’i gibi küçük bir oranının; masa tenisi, ciltçilik, diksiyon, geleneksel Türk süsleme sanatları, hızlı okuma, halkla ilişkiler, kütüphane kullanımı ve kütüphanecilik, boyama, yabancı dil, arıcılık ve çiçekçilik gibi çeşitli konularda sertifikalı kurs düzenledikleri ortaya çıkmıştır. Burada ele alınması gereken bir başka konu ise, tüm bu kurs ya da etkinliklerin düzenlenirken halkın gereksinimlerinin ne kadar dikkate alındığıdır. Elde edilen verilere göre, halk kütüphanelerinin %91,7’sinin düzenlenecek kurslara yönelik pazar araştırması, %51,4’ünün etkinliklerle ilgili yıllık plan yapmadığı görülmektedir.

Deneklerin Halk Kütüphaneleri Olarak Yaşam Boyu Öğrenme Konusunda Hizmet Verebilmeleri İçin Sahip oldukları Olanaklar İle İlgili Görüşleri

Halk kütüphanelerinin etkinlik düzenleyebilmeleri hatta düzenlemeyi düşünmeleri sahip oldukları olanaklara bağlı olduğu düşüncesi ile kütüphaneci ve yöneticilerin görev yaptıkları kütüphanelerin sahip oldukları olanaklarla ilgili düşünceleri değerlendirilmiştir (Tablo 4).

(Tablo 4): Halk Kütüphanelerinin Gerçekleştirmek İstedığı Etkinliklerin Tamamını Düzenleyememe Nedenleri

Etkinlik Düzenleyememe Nedenleri	Evet		Hayır		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Bütçe	136	84,0	26	16,0	162	100,0
Personel	108	66,7	54	33,3	162	100,0
Kişi ve kurumlarla işbirliği	94	58,0	68	42,0	162	100,0
Bina	84	51,9	78	48,1	162	100,0
Yönetimin desteği	69	42,6	93	57,4	162	100,0
Sorun Yok	5	3,1	157	96,9	162	100,0

Araştırmada, halk kütüphanelerinin sahip olduğu olanakların yetersizliği nedeniyle yaşam boyu öğrenme kapsamında çalışma yapamadıkları öngörüsünde bulunulmuştur. Nitekim bulgulara göre de halk kütüphanelerinin etkinlik düzenlemelerine engel olan en önemli üç etkenin %84 ile bütçe, %66,7 ile personel, %58 ile de kişi ya da kurumlarla olan işbirliği sorunu olduğu görülmektedir. Ayrıca “bütçe sorunu” ile “etkinliklerin ne kadarını düzenleyebiliyor” soruları birlikte değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir ilişkinin olduğu da görülmektedir ($p=0,001$). Açık uçlu olarak sorulan soruya alınan yanıtlara göre de kütüphaneci ve yöneticiler “personelin eğitim sorununu, halkın yeterli ilgi göstermemesini ve etkinliklere talebin az olmasını” etkinlik düzenlemeye engel olan nedenler arasına eklemiştir.

Araştırmada halk kütüphanelerinin bağlı oldukları yönetimlerin tutumlarının onların yaşam boyu öğrenme konusunda etkinlik düzenlemelerinde büyük etkisinin olduğu düşünülmüştür. Deneklerin yönetim tarafından desteklenme durumları ile ilgili görüşleri Tablo 5’de ele alınmıştır.

(Tablo 5):Halk Kütüphanelerinin Etkinlikler Konusunda Bağlı Oldukları Yönetim Birimleri Tarafından Desteklenme Durumları

Yönetim birimleri tarafından desteklenme durumu	Tamamen		Çok Az		Hiç		Yanıt Yok		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kütüphane Müdürlüğü	72	44,4	19	11,7	10	6,2	61	37,7	162	100,0
İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	27	16,7	78	48,1	39	24,1	18	11,1	162	100,0
Valilik	20	12,3	57	35,2	55	34,0	30	18,5	162	100,0
Genel Müdürlük ⁴	17	10,5	53	32,7	61	37,7	31	19,1	162	100,0
Kaymakamlık	3	1,9	19	11,7	23	14,2	117	72,2	162	100,0

Yaşam boyu öğrenme etkinlikleri konusunda son derece önemli olan üst yönetim desteği açısından tablodaki veriler incelendiğinde ciddi bir olumsuz düşüncenin olduğu açıktır. İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri, Valilikler ve Kaymakamlıkların bu konudaki destekleri de çok düşüktür. Bu düşük oranlardan birisinin de Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü'ne ait olması (%10,5) ciddi derecede dikkate alınması gereken önemli ve olumsuz bir durumdur. Kütüphaneci ve yöneticiler bağlı oldukları yönetim birimleri dışında kalmasına karşın “sponsor firmalar ya da özel kuruluşlar, esnaf, belediyeler, sivil toplum kuruluşları ve okul müdürlüklerinden” çok fazla olmasa da etkinlikler konusunda destek aldıklarını ancak bunun genel yetersizliği gideremediğini belirtmişlerdir. Halk kütüphanelerine sponsor olan bu kurum ve kuruluşlar halk kütüphanelerine etkinlik düzenleme konusunda istekte de bulunmaktadır. Elde edilen verilere göre resmi/sivil kuruluşların halka (%16,7) göre daha etkin olduğu ve etkinlik düzenleme konusunda çok anlamlı olmasa da daha fazla istek yaptığı (%37,5) ortaya çıkmıştır. Bu durum Tablo 4'ün yorumunda yer verilen ve özellikle belirtilen etkinliklerin düzenlenmesi konusunda “halktan yeterli ilgiyi görmemesi ve etkinliklere olan talebin az olması” savını da doğrulamaktadır. Buna karşın, yine de halktan gelen talepler arasında, halk kütüphanelerinden resim kursu, KPSS (Kamu Personeli Seçme Sınavı) kursu, kadınlara yönelik el sanatları kursu, kütüphane tanıtımı/kullanımı konusunda eğitim verilmesi, sergilerin açılması, güncel konularda seminer ve konferansların düzenlenmesi, çeşitli yazarlarla söyleşi ve imza günlerinin yapılması, kültürel etkinliklerin yapılması, yarışmaların ve okuma saatlerinin düzenlenmesi gibi etkinlikler bulunmaktadır.

⁴ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü kastedilmektedir.

Halk kütüphanelerinin düzenlediği etkinliklerle ilgili genel bir yargıya varmak amacıyla yönetici ve kütüphanecilere 2008 yılında düzenledikleri etkinliklerin neler olduğu sorulmuş, listelenen etkinliklerden birçoğunun yasa ve yönetmeliklerle halk kütüphaneleri tarafından düzenlenmesi zorunlu kılınan etkinlikler olduğu görülmüştür. Bazı etkinlikler ise yaşam boyu öğrenme kapsamında önem taşımaktadır. Özellikle konferanslar, çeşitli el sanatlarına ve hobilere yönelik kurslar, tiyatro ve film gösterileri, basın ve yayında demeçler verme, kütüphane kullanımını ve internet kullanımını halka öğretme gibi etkinlikler yaşam boyu öğrenme kapsamında düzenlenen etkinlikler arasında değerlendirilebilir. Burada listelenen bazı etkinliklerin ise yaşam boyu öğrenme kapsamında ele alınamayacak etkinlikler olduğu görülmüştür.

Halkın etkinlik düzenleme konusunda isteği olmadığı gibi, düzenlenen etkinliklere katılım düzeyi de kütüphaneci ve yöneticilere göre çok iyi değildir. İl halk kütüphanelerinin %55,6’sında düzenlenen etkinliklere halk tarafından orta düzeyde ilgi gösterilmektedir. Ancak etkinliklere katılımın “az” olduğu il halk kütüphanesi oranı da (%37,5) azımsanacak gibi görünmemektedir.

Deneklerin Görev Yaptıkları Halk Kütüphaneleri Tarafından Düzenlenen Etkinliklerle İlgili Düşünceleri

Bu bölümde yapılan yaşam boyu öğrenme tanımından sonra yer alan sorularla kütüphaneci ve yöneticilerin kendi kendilerini eleştirmeleri ve bir değerlendirmede bulunmaları istenmiştir.

(Tablo 6): Halk Kütüphanesinin Yaşam Boyu Öğrenme Konusunda Etkili Olma Durumu

Halk kütüphanesi yaşam boyu öğrenme konusunda etkili mi?	Sayı	%
Evet	31	19,1
Kısmen	104	64,2
Hayır	26	16,1
Yanıt yok	1	0,6
Toplam	162	100,0

Ankette yapılan yaşam boyu öğrenme tanımından sonra kütüphaneci ve yöneticilerin büyük çoğunluğu (%64,2) görev yaptıkları halk kütüphanesinin yaşam boyu öğrenme konusunda “kısmen” etkili olduğunu düşünmektedir. Hiç etkili olmadığını düşünenlerle birlikte bu oran %80,3’e ulaşmaktadır. “Kısmen” kavramının

“tam yeterli olamama” anlamı temelinde düşünüldüğünde belirtilen oranın bir olumsuzluğa işaret ettiği söylenebilir.

Araştırma hipotezini doğrudan sınavan ve halk kütüphanelerinin yaşam boyu öğrenme konusunda neden etkili olmadıklarına yönelik soruya ilişkin veriler ise aşağıdaki tabloda (Tablo 7) görülmektedir.

(Tablo 7): Halk Kütüphanesinin Yaşam Boyu Öğrenme Konusunda Etkili Olamama Nedenleri

Yaşam boyu öğrenme konusunda etkili olamama nedenleri	Evet		Hayır		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yeterli olanaklara sahip olamama	116	71,6	46	28,4	162	100,0
Üst yönetimlerin tutumları	111	68,5	51	31,5	162	100,0
Yönetici ve kütüphanecilere yeterli bilgi kazandırılmaması	61	37,7	101	62,3	162	100,0

Kütüphaneci ve yöneticiler, % 71,6 oranında yeterli olanaklara sahip olmadığı için, % 68,5 oranında üst yönetimlerin olumsuz tutumları nedeniyle ve % 37,7 oranında ise kütüphaneci ve yöneticilerin yeterli bilgiye sahip olmamalarından dolayı halk kütüphanelerinin yaşam boyu öğrenme konusunda etkili olmadıklarını düşünmektedirler. Ayrıca, halkın kütüphanelerden hangi düzeyde yararlanılabileceği bilgisinden yoksun olması ve konuya olan duyarsızlıkları, ilgili konuda devletin gereken özeni göstermemesi ve politika oluşturamaması, kütüphanelere yapılan yanlış personel atamaları, kütüphanelerde planlı halkla ilişkiler çalışmalarının yapılamaması ve popüler kültürün (TV, internet) toplumu esir alması da halk kütüphanelerinin yaşam boyu öğrenme konusunda etkili olamama nedenleri arasında sayılmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmada elde edilen verilere dayanarak şu sonuçları sıralamak mümkündür:

1. Yönetici ve kütüphaneciler eğitim sürelerince yaşam boyu öğrenme konusunda yeterince bilgilendirildiklerini düşünmemektedirler. Ayrıca yönetici ve kütüphanecilerin çoğunluğu öğrenciliklerinde ya da çalışma yaşamları süresince bu konuda herhangi bir program ya da hizmet içi eğitime katılmamışlardır. Fakat yönetici ve kütüphanecilerin önemli bir çoğunluğu bu konuda bilgi edinmek amacı ile kişisel çaba harcamıştır.

2. Halk kütüphanesi yönetici ve kütüphanecileri, halk kütüphanesinin yaşam boyu öğrenme sürecinin önemli bir parçası olduğunu savunurken, bu süreçte kendilerine düşen görevlerin yeterince farkında değillerdir.
3. Halk kütüphanesi yönetici ve kütüphanecileri genel olarak halk kütüphanelerinin örgün eğitimdeki destekleyici rolünün farkında değillerdir. Halk kütüphanesi yönetici ve kütüphanecilerinin yaşam boyu öğrenme kapsamında; bilgiye erişimde önem taşıyan; bilgi, bilgi kaynakları ve bilgi teknolojilerinin kullanımının öğretilmesi, kişisel ilgi kurslarının düzenlenmesi, uzaktan eğitimin desteklenmesi ve halk kütüphanelerinin iş görüşmeleri için önemli mekânlara dönüştürülmesi gibi konularda halk kütüphanelerinin üstlenmesi gereken önemli görevlerin farkında olmadıkları söylenebilir.
4. Yönetici ve kütüphaneciler, halk kütüphanelerinin bağımsız (kendi kendine) öğrenme sürecine katkı yapması gerektiğine inanırken, halk kütüphanelerinin bilgiye erişim konusunda bireylere eğitim vermesi gerektiğinin bilincinde değildirlere. Bu da yine yönetici ve kütüphanecilerin bağımsız öğrenme ve bilgi okuryazarlığı becerilerinin yaşam boyu öğrenme sürecinin en temel becerileri olduğunu bilmemelerinden kaynaklanmaktadır. Yönetici ve kütüphaneciler yaşam boyu öğrenme kapsamında kendilerine düşen görevlerin neler olduğu ve ne yapmaları gerektiği konusunda net bir bilgiye sahip değildirlere.
5. Yönetici ve kütüphaneciler yaşam boyu öğrenme kapsamında düzenleyebileceği etkinliklerin de yeterince farkında değillerdir.
6. Halk kütüphanelerinde internet erişimi olan kullanıcıya açık yeterli sayılabilecek bilgisayar bulunmaktadır. Fakat bu oran bölgelere göre önemli bir farklılık göstermektedir.
7. Halk kütüphanesi yönetici ve kütüphanecilerinin yaşam boyu öğrenme kapsamında yeterli sayıda etkinlik düzenledikleri söylenemez. Ayrıca, halk kütüphanelerinin sertifikalı kurs düzenleme konusunda da yetersiz oldukları görülmektedir. Halkın ilgi ve gereksinim duyduğu her konuda yaşam boyu öğrenme fırsatı sunması gereken halk kütüphaneleri halkın gereksinim duyduğu eğitim ya da kurslara yönelik herhangi bir araştırma da yapmamaktadırlar.

8. Halk kütüphaneleri yaşam boyu öğrenme kapsamında çalışmalarda bulunmaları için bazı temel olanaklara gereksinim duymaktadırlar. Bu olanaklara sahip olamama, onların etkinlik düzenlemelerini olumsuz yönde etkilemektedir. Halk kütüphanelerine ayrılan bütçe, onların etkinlik düzenlemelerinde başlıca engel olarak görülmektedir. Kütüphanelere ayrılan bütçe yaşam boyu etkinlik düzenleme açısından yetersiz kalmaktadır.
9. Halk kütüphaneleri bağlı oldukları kurumlardan destek alamamaktadırlar. Özellikle de KYGM'den destek alamama durumu, halk kütüphanelerinin etkinlik düzenleme konusunda yetersiz kalmalarında önemli bir etken olmaktadır. Halk kütüphaneleri üst yönetimlerden destek alamadıkları gibi, çevrelerindeki sivil/resmi kişi, kurum ya da kuruluşlarla da işbirliği yapma konusunda sorun yaşamaktadırlar. Halk kütüphaneleri belediyeler, sivil toplum örgütleri, esnaf, sponsor firmalar ve okul müdürlüklerinden işbirliği konusunda destek alsalar da bu genel ihtiyacı karşılamada oldukça yetersiz kalmaktadırlar. Halk kütüphanesi yönetici ve kütüphanecileri, üst yönetimlerin yaşam boyu öğrenme konusunda olumsuz ve ilgisiz bir tutum sergilediklerini savunmaktadırlar.
10. Sivil/resmi kuruluşlar ve halk, halk kütüphanelerinden etkinlik düzenleme konusunda güçlü olabilecek düzeyde istekte bulunmamaktadır. Etkinlik düzenleme konusunda yeterli talebin olmaması ile birlikte, halk, düzenlenen etkinliklere de yeterli düzeyde ilgi göstermemektedir. Halk, özel olarak yaşam boyu öğrenme değil, genelde halk kütüphaneleri konusunda oldukça bilinçsizdir ve bu nedenle de duyarsız davranmaktadır.
11. Halk kütüphaneleri tarafından düzenlenen etkinliklerin çoğu yönetmeliklerle zorunlu kılınan etkinliklerdir. Bunların ise çok küçük bir bölümü yaşam boyu öğrenme kapsamında düşünülebilecek etkinliklerdir.
12. Halk kütüphanesi yönetici ve kütüphanecilerine göre, Türkiye'deki halk kütüphaneleri yaşam boyu öğrenme konusunda etkili değillerdir. Onlara göre, halk kütüphanelerinin bu konuda etkili olamamalarının altında çeşitli nedenler yatmaktadır. Bunlar, yeterli olanaklara sahip olamama, üst yönetimlerin olumsuz tutumları ile yönetici ve kütüphanecilerin bu konudaki bilgi ve eğitim eksikliğidir.
13. Yönetici ve kütüphanecilere göre devlet (KYGM), konuya duyarlı bir yaklaşım sergilememektedir. Konu ile ilgili uzmanların hazırlamış oldukları

yasa ve yönetmeliklerde halk kütüphanelerinin yaşam boyu öğrenme ile ilgili rolüne yönelik önemli bir maddeye rastlanmadığı gibi herhangi bir çalışmaya da rastlanmamıştır.

14. Bir kısım yönetici ve kütüphaneci, yaşam boyu öğrenme konusunun, kendilerinin geliştirmeleri gereken en eksik yönleri olduğunun farkındadır.

Çalışmada elde edilen sonuçlara dayanarak şu öneriler sunulabilir:

1. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye’deki halk kütüphanelerini yaşam boyu öğrenme sürecinin önemli bileşenleri arasında kabul etmeli ve bu yaklaşımını yasa, yönetmelik, yönerge vb. yasal belgelerle (mevzuat) yansıtmalıdır.
2. Yaşam boyu öğrenme etkinliklerin artırılması, bunun için de halk kütüphanelerinin sahip olduğu bina, bütçe ve personel gibi olanaklarının ilgili birimler tarafından iyileştirilmesi gerekmektedir.
3. Halk kütüphaneleri, halk kütüphanesi müdürlükleri ve KYGM başta olmak üzere halk kütüphanelerinin bağlı oldukları yönetim birimleri tarafından yapılacak çalışmalarla ilgili olarak her konuda desteklenmelidir. Özellikle de KYGM halk kütüphanelerinin ilgili yönetim birimleri tarafından desteklenmesi konusunda çalışmalar yapılmalıdır.
4. KYGM halk kütüphanelerine ayrılacak ödeneklerle ilgili plan yaparken onların zorunlu görevleri arasında yer alan yaşam boyu öğrenme etkinliklerini düşünmeli ve ona göre bütçe hesaplaması yapılmalıdır.
5. Üniversitelerin Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinde yaşam boyu öğrenme ve bilgi okuryazarlığı konularına ağırlık veren eğitim programlarıyla lisans mezunu kütüphanecilerin konunun bilincinde olmaları sağlanmalıdır.
6. Kütüphaneciler başta olmak üzere yine halk kütüphanelerinde çalışan personele yaşam boyu öğrenme konusunda hizmet içi eğitim programları düzenlenmelidir. Ayrıca kütüphanecilere yurtiçi ya da yurtdışı etkinliklere ücretsiz ve etkin olarak katılım fırsatları sunularak personelin bilgi ve bilinç düzeyi yükseltilmelidir.
7. Halk kütüphanesi etkinlikleri sadece önemli gün ve haftaları kutlamakla sınırlı kalmayıp, özellikle yaşam boyu etkinlikler ile genişletilmelidir. KYGM denetiminde yapılacak planlı programlarla, halk kütüphanelerinin

yaşam boyu öğrenme kapsamında etkinlik düzenlemeleri zorunlu tutulmalıdır.

8. Halk kütüphanelerinde, gereksinim duyulan bilgiye erişimde kullanılan en temel araçlar arasında yer alan bilgisayar ve internet olanakları ücretsiz olarak sunulmalıdır. Ayrıca kütüphaneciler tarafından halka bilgi teknolojilerinin kullanımı ile ilgili çeşitli kursların ya da eğitimlerin verilmesi gerekmektedir.
9. Yaşam boyu öğrenme etkinliklerinin temelinde yatan bilgi okuryazarlığı programları ile bireylerin bağımsız öğrenme becerileri kütüphaneciler tarafından desteklenmelidir.
10. Halk kütüphaneleri, halkın gereksinimlerine ya da ilgi alanlarına yönelik sertifikalı kurslar düzenlemelidirler.
11. Halk kütüphaneleri ve kütüphanecileri yaşam boyu öğrenme etkinliklerinde örgün ve yaygın eğitim kurumlarıyla işbirliğine ve ortak projeler hazırlamaya özendirilmelidir. Halk kütüphaneleri de bu konuda yapılacak etkinliklerin önemini anlamalı ve bu yönde çaba harcamalıdır.

Yaşam boyu öğrenme, halk kütüphanelerinin çağdaş yüzünü yaratmaya ve yansıtmaya yardımcı olmaktadır. Halk kütüphaneleri ve kütüphanecilerinin bu fırsatın farkında olmaları ve bu yönde davranmaları büyük önem taşımaktadır. Bu aynı zamanda onların sorumluluklarıdır.

Kaynakça

- A memorandum on lifelong learning*. (2000, 30 Ekim) [Comission Staff Working Paper]. 17 Ocak 2008 tarihinde European Commission Web sitesinden erişildi: <http://ec.europa.eu/education/policies/lll/life/memoen.pdf>
- Akbaş, O., ve Özdemir, S. M. (2002). Avrupa Birliğinde yaşam boyu öğrenme. *Milli Eğitim Dergisi*, 155-156. 26 Kasım 2007 tarihinde <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/155-156/akbas.htm> adresinden erişildi.
- Akman, İ. (2000). Bilgi çağı ve halk kütüphaneleri [Okuyucu Mektupları]. *Türk Kütüphaneciliği*, 14 (3), 355-356.
- Ayhan, S. (2005). Dünden bugüne yaşam boyu öğrenme. F. Sayılan ve A. Yıldız (Yay. Haz.), “*Yaşam boyu öğrenme: sempozyum bildirileri ve tartışmalar*”: I. Yaşam boyu öğrenme sempozyumu 9-10 Aralık 2004 Ankara içinde (ss. 2-14). Ankara : Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Pagem Yayıncılık.

- Bayram, Ö.G. (1998). Yükselen değerler: yaşam boyu öğrenim ve kütüphaneler [Okuyucu mektupları] . Türk Kütüphaneciliği, 12, (4), 345-346.
- Calimera Guidelines Learning (formal and informal): Cultural applications: Local institutions mediating electronic resources.* (2005, 01 Şubat). 15 Ocak 2008 tarihinde Calimera web sitesinden erişildi:
[http://www.calimera.org/Lists/Guidelines%20PDF/Learning_\(formal_and_informal\).pdf](http://www.calimera.org/Lists/Guidelines%20PDF/Learning_(formal_and_informal).pdf)
- Çıngı, H. (1990). *Örnekleme kuramı*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı: 1979-1983.* (1979).27 Mayıs 2008 tarihinde Devlet Planlama Teşkilatı Web sitesinden erişildi:
<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan4.pdf>
- DPT. (2001). *Hayat boyu eğitim veya örgün olmayan eğitim özel ihtisas komisyonu raporu* (Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Yayın No: DPT: 2568 – ÖİK: 584). Ankara: Yazar.
- DPT Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013).* (2006, 1 Temmuz). *Resmi Gazete*, 26215, 31 Ocak 2008 tarihinde Devlet Planlama Teşkilatı Web sitesinden erişildi:
<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan9.pdf>
- Duman, A. (2005). Türkiye’de yaşam boyu öğrenme siyasalarını oluştur(a)mamanın dayanılmaz hafifliği. F. Sayılan ve A. Yıldız (Yay. Haz.), “Yaşam boyu öğrenme: sempozyum bildirileri ve tartışmalar”: *I. Yaşam boyu öğrenme sempozyumu 9-10 Aralık 2004 Ankara* içinde (ss. 31-44). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Pagem Yayıncılık.
- Edwards, R. ve Usher, R. (2008). Atroubled space of possibilities: lifelong learning and the postmodern. P. Sutherland and J. Crowther (eds.), *Lifelong learning: concept and contexts* içinde (ss. 58-67). London: Routledge.
- ENTITLE Project.* (2008). 10 Temmuz 2008 tarihinde ENTITLE Libraries Lifelong Learning web sitesinden erişildi: <http://entitlelll.eu/eng>
- Ersoy, A. (2009). Yaşam boyu öğrenme ve Türkiye’de halk kütüphaneleri. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- European Commission. (2006). Erasmus: success stories – Europe creates opportunities [Elektronik versiyon]. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/erasmus/success-stories_en.pdf
- European Commission. (2007a). Comenius: success stories – Europe creates opportunities [Elektronik versiyon]. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/comenius/success-stories_en.pdf
- European Commission. (2007b). Grundtvig: success stories – Europe creates opportunities [Elektronik versiyon]. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/grundtvig/success-stories_en.pdf
- European Commission. (2007c). Leonardo da Vinci: success stories – Europe creates opportunities [Elektronik versiyon]. Luxembourg: Office for Official Publications of

- the European Communities.
http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/leonardo/success-stories2007_en.pdf
- Fındık, E. (1988). Halk kütüphaneleri ve halkla ilişkiler. *Türk Kütüphaneciliği*, 2 (3), 99-102.
- Gürdal, O. (2000). Yaşam boyu öğrenme etkinliği “Enformasyon Okuryazarlığı”, *Türk Kütüphaneciliği* 14(2) 176-187.
- Häggeström, B. M. (Ed.). (2004). The Role of Libraries in Lifelong Learning: Final report of the IFLA project under the Section for Public Libraries. 31.05.2007 tarihinde IFLA Web sitesinden erişildi: <http://www.ifla.org/VII/s8/proj/Lifelong-LearningReport.pdf>
- Hake, B. (2005). Dünden bugüne yaşam boyu öğrenme. F. Sayılan ve A. Yıldız (Yay. Haz.), “Yaşam boyu öğrenme: sempozyum bildirileri ve tartışmalar”: I. Yaşam boyu öğrenme sempozyumu 9-10 Aralık 2004 Ankara içinde (ss. 15 - 30). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Pagem Yayıncılık.
- Halk ve çocuk kütüphaneleri yönetmeliği*. (2005, 12 Ağustos). 18 Mayıs 2007 tarihinde T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Web sitesinden erişildi: <http://kygm.turizm.gov.tr/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFF03077CA1048A183474C083BF80024D2A>
- İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı: 1968–1972* (1968?). 27 Mayıs 2008 tarihinde Devlet Planlama Teşkilatı Web sitesinden erişildi: <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan2.pdf>
- Implementing lifelong learning strategies in Europe: Progress report on the follow-up to the 2002 council resolution: Reply to the commission questionnaire Turkey*. (2003). 15 Ocak 2008 tarihinde European Union Education and Training web sitesinden erişildi: http://ec.europa.eu/education/policies/2010/III_report/III_tk_en.pdf
- Jannert, H. (2003). Studies librarian- in the service of adult education. *Scandinavian Public Library Quarterly*, 36 (1). 26 Kasım 2007 tarihinde http://www.splq.info/issues/vol36_1/04.htm adresinden erişildi.
- Jehlik, T. (2004). Information literacy in the public library. *Nebraska Library Association Quarterly*, 35 (4), 7-13.
- Kahlert, M. (24-26 October 2000). *Lifelong learning – a public library perspective*. Capitalising on knowledge the information profession in the 21st century’ de sunulan bildiri. 7 Aralık 2007 tarihinde <http://conferences.alia.org.au/alia2000/proceedings/maureen.kahlert.html> adresinden erişildi.
- Kalkınma planı: birinci beş yıl 1963–1967* (1963). 27 Mayıs 2008 tarihinde Devlet Planlama Teşkilatı Web sitesinden erişildi: <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan1.pdf>
- Kurbanoglu, S. S. (2004). *Kaynak gösterme el kitabı*. Ankara: ÜNAK.
- Latham, M. (2000). Libraries in the 21st century learning society. *APLIS*, 13 (4), 146-152. 28 Kasım 2007 tarihinde Library, Information Science & Technology Abstract veritabanından erişildi (4080474): <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=1&hid=109&sid=aadea4ba-64f8-450c-aa04-011f790d51e3%40sessionmgr102>

- Line, M. B. (1997). Re-engineering libraries for a lifelong learning society. *Logos*, 8, 35-41.
- MEB Temel Kanunu*. (1997, 18 Ağustos). Milli Eğitim Temel Kanunu. 17 Ocak 2008 tarihinde Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü Web sitesinden erişildi: http://ogm.meb.gov.tr/gos_kanun.asp
- On yedinci Milli Eğitim Şurası: şura kararları*: 13-17 Kasım 2006. (2006). 20 Ocak 2008 tarihinde Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Web sitesinden erişildi: <http://ttkb.meb.gov.tr/duyurular/17sura/17surakararlari.pdf>
- Pulman ileri ağları hareketlendiren halk kütüphaneleri (Public Libraries Mobilising Advanced Networks) ilkeler el kitabı* (Çeviri Editörü Selma Aslan; Çev. Akbaytürk, Tuba ve diğerleri) [Elektronik versiyon]. (2002). Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği ve T.C. Kültür Bakanlığı Türk Kütüphaneciler Derneği web sitesinden erişildi: <http://www.kutuphaneci.org.tr/genel/pilkeler.pdf>
- Singh, M. (2002). The global and international discourse of lifelong learning from the perspective of UNESCO. K. Harney, A. Heikkinen, S. Rahn, M. Schemmann (eds.), *Lifelong learning: one focus, different systems* içinde (ss. 11-22). Frankfurt: Peter Lang.
- Tdkterim.gov. (2008). 20 Ağustos 2008 tarihinde <http://tdkterim.gov.tr/bts/> adresinden erişildi.
- Teaching and learning : towards the learning society : white paper on education and training*. [Opinion Papers] (1995). Brussels: Commision of The European Communities. 15 Kasım 2008 tarihinde ERIC veri tabanından erişildi.
- The role of public libraries in lifelong learning - a project under the section of public libraries, IFLA*. (2000, 27 Kasım). 18 Kasım 2007 tarihinde IFLA Web sitesinden erişildi: <http://www.ifla.org/VII/s8/proj/rolepublib.htm>
- UNESCO Halk Kütüphanesi Bildirgesi. (1994, Kasım) (1995). (Y. Tonta, Çev.). *Türk Kütüphaneciliği*, 9 (2), 144-147.
- Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı: 1973-1977*. (1973?). 27 Mayıs 2008 tarihinde Devlet Planlama Teşkilatı Web sitesinden erişildi: <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan3.pdf>
- Üstün, A. (2000). *Halk eğitimi ve halk kütüphaneleri*. İstanbul.
- Van Fleet, C. (1995). Public libraries, lifelong learning, and older adults: background and recommendations. 25 Aralık 2007 tarihinde <http://www.ed.gov/pubs/PLLICnf95/vanfleet.html> adresinden erişildi.
- Ward, D. (2006). Revisioning Information Literacy for Lifelong Meaning. *The Journal of Academic Librarianship*, 32 (4), 396-402. 5 Ocak 2008 tarihinde http://www.sciencedirect.com/science?_ob=MIimg&_imagekey=B6W50-4K66F25-4-1&_cdi=6556&_user=736509&_orig=browse&_coverDate=07%2F31%2F2006&_sk=999679995&view=c&wchp=dGLbVzWzSkzS&md5=de3ef7d83b16718194492b1c08ce2be9&ie=/sdarticle.pdf adresinden erişildi.
- Yalvaç, M. (2003). Yaşam boyu öğrenim ve halk kütüphaneleri. B. Yılmaz (Haz.), *Bilgi toplumuna doğru halk kütüphaneleri: Pulman-XT Türkiye ulusal toplantısı sonuç*

- raporu, 16-19 Kasım 2002, Milli Kütüphane, Ankara* içinde (ss. 38-45). Ankara: ANKOS, Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Yılmaz, B. (1996). Halk kütüphanesi kullanımına sosyolojik bir yaklaşım. *Türk Kütüphaneciliği*, 10 (4), 360-383.
- Yılmaz, B. (1999). Halk kütüphaneleri üzerine güncel bir karşılaştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 13 (1), 28-39.
- Yılmaz, E. (2000). Bilgi çağında kütüphanelerin eğitimdeki yeri ve önemi. *Çağdaş Eğitim*, 269, 31-39.

Summary

Lifelong learning, official or not, includes all planned or random learning activities which have been done during lifetime in order to develop individual, societal and professional knowledge and skills. Since information is the focus of learning, libraries are the most important institutions in this process. In this context, while libraries for children and librarians working in these institutions have an important role to play in early ages of childhood, in later ages public libraries and librarians working there are in charge of enhancing these skills for people.

It gradually becomes important that all lifelong learning skills including information literacy being the first step of lifelong learning are in the agenda of public libraries. In addition, it is vital that libraries aiming to develop these skills are improved and spread. For this purpose, public libraries should be supported by authorities and within the scope of the same objectives; they should cooperate with educational and cultural institutions, art institutes, hospitals, prisons, etc.

In this study, opinions and awareness levels of directors and librarians working in province public libraries in Turkey on lifelong learning were analyzed, the opportunities of public libraries were tried to be determined and the attitudes of senior units responsible for public libraries towards this topic were handled. *The aim of the study* is to identify the attitudes of public libraries towards lifelong learning and to find out the reasons of deficiencies arising from librarians or authorities if there is any. Within this framework *the assumption of the study* is ‘Public libraries in Turkey are not effective because public library directors and librarians are not aware of lifelong learning; do not have necessary opportunities and the authorities which they are bound to have negative attitudes towards them’. The scope of the study consists of 168 library directors (director, assistant director) working in county public libraries bound to The

Ministry of Culture and Tourism and 354 librarians who graduated from Information and Documentation Management. According to the findings from 162 directors, assistant directors and librarian directors (40.7%) and librarians (50.6%) took part in the study think that they have enough knowledge about lifelong learning. However, the rate of the people thinking that they are informed enough in their schooling process is considerably low. Moreover, some of directors and librarians are aware of the fact that lifelong learning is the most significant matter they should improve themselves on. According to another result obtained from the study is although directors and librarians of public libraries argue that public libraries is an important part of the lifelong learning process, they are not aware of the duties they should take on in this process. It is impossible to say that county public libraries involved in the study organize sufficient number of activities within the scope of lifelong learning. Public libraries need some fundamental facilities so that they can carry out studies and researches about lifelong learning. They cannot be effective in this regard because they do not have necessary conditions in terms of budget, staff and cooperation with individuals and institutions and building and support of authorities.

Based on the results of the study, it is suggested that the Ministry of Culture and Tourism accept public libraries in Turkey as one of the most significant components of lifelong learning process and reflect this attitude to legislation with legal documents like laws, regulations and directives. Furthermore, following suggestions have been put forward: lifelong learning activities should be taken into account in allocation of funds to public libraries, public libraries and librarians should be encouraged to cooperate with formal and informal educational institutions and to prepare common projects with them in this respect and staff, especially librarians, working in public libraries should receive in-service training.